

פירוש על הגדה

מאדוני מורי ורבי הגאון וקדוש מו"ה יהודה אסאד זצוק"ל שמעתי במסורה זו לפרש פירוש נאה ונעים, וכן מצאתי אחר-כך מהגאון רבי אלעזר פלעקלש ז"ל בספרו מלי-דהספידא¹, ועיין שם.

²בסימן אשר הביא בעל-הגדה-של-פסח על מצוות דהאי לילא ליל שמורים בריש דבריו וזה הוא הסימן: קדש, ורחץ, כרפס, יחץ, מגיד, רחצה, מוציא-מצה, מרור, כורך, שולחן-עורך, צפון, ברך, הלל, נרצה, עכ"ל. ונראה לעניות דעתי, לא בחנם הביא הבעל-הגדה זה הסימן, אלא בא להורות לנו איזה מוסר נאה ומקובל.

ואען ואומר, דהנה בא לנו ציווי התורה "קדושים תהיו", ופירשו רבותינו זכרונם לברכה: "קדש עצמך במותר לך", אבל מי הוא זה ואיזה הוא אשר זוכה לקדושה כזו – הלואי שנזכה ליוזר מאיסורים מפורשים ובהיתרים מה שהתירה התורה תתענג נפשינו. אכן בכל זאת לא אלמן ישראל מקדושים, פרישי עליון, צדיקים הנהנים מזיו השכינה הפורשים אותם מצ"ט התירים שלא [ח"ו באיסור אחד אשר אסרה לנו התורה. והנה צדיקים כאלו צריכים לפרוש עצמן מכל המותרות ואינם רשאים ליהנות, רק ההכרחי להחיות את נפשם והיותר מתענוגי עולם-הזה אשר ברא אלקים להתענג בהם בני-אדם, יחרימו, הרחק ירחיקו כמטחוי קשת.

והנה "לחם לבב אנוש יסעד" וכל מזון וסעודה יקרא על שם לחם. וכן סעודת מצוה שהוא סעודת בשר ויין הם עיקרו הכרחי חיי אדם. אבל שאר דברים אשר נבראים למתק האכילה, ולהתענג בהם בני-האדם [כ] [ודף ב:] וכדומה אינם הכרחיים כי גם בלא אלו יכול האדם לחיות על האדמה, וכמו שמפרש הטו"ז הברכה בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת להחיות בהם נפש כל חי, היינו אף-על-פי שלא

1. ספר בן י"ח דרושים, פראג ה'תקמ"ה. הוא חלק ג מספרו עול-חודש. היה מחכמי פראג ומדייניה. תלמיד בעל ה"נודע-ביהודה" ומכותבו. נפ' ה'תקפ"ו.
2. בדרוש זה מתאר שלושה סוגי רבנים. אלו הלומדים לעצמם ולא פונים אל הציבור. אלו המוכיחים בשער ומשלמים מחיר אישי כבד. אלו המתחנפים לרשעים ואומרים להם כי טוב עשו ומרפדים בכך מושבם.

היו נבראים היינו יכול לחיות אף בלא הם ורק נבראו להתענג, הם נקראים בשם כרפס שפירושו זרעים.

וזהו כוונת הסימן קדש ורחץ – אם תרצה לקדש עצמך ולרחץ [] מלוכלך בשום נדנוד איסור, אז העצה היעוצה כרפס יחץ – תחץ ממך המותרות והתענוגים מכל וכל ולא תשאיר [ל] חצי האחת דהיינו להנות מההכרחיות ולא יותר. זהו חלק של יראי ד' המתבודדים בפני עצמן, כמו שאמרו המקובלים "בד קודש ילבש" – המתבודד ומחמיר לעצמו קדוש יאמר לו.

לא כן חלק העומדים על הפקודים מורי תורה [] מודיעים לעם ד' דרכי השם ומוכיחים אותם על פניהם להגיד לבית-יעקב פשעם לאמור להם סורו סורו מדרכיכם הרעים רחצו והטהרו הסירו רוע מעלליכם מפני, למדו היטב דרשו משפט. הלא ריב ומצה גורלם שונא אורב לו במסתרים אויב בחוצות, לו אוי לו אבוי, כוננו העם חיצם על יתר לשונם לירות בחלקקותם, אפילו אוהביו העומדים לימינו ותומכים בידו המחזיקים אותו הממציאים לו פרנסתו ועורכים שולחנו רחקו ממנו כי ירע בעיניהם [] דרכו בקודש, כי כולם צדיקים בעיניהם ועולה לא נמצא בהם ובחנם להם הרעש הגדול הזה, כל אחד מתברך בלבו [] כי חף הוא מפשע וידיו אינם מלוכלכים, רק המוכיח רוצה להעמיס עליו דברים אשר לא בגו, כן הוא חושב במחשבתו, וגם הוא העורך לתלמיד-חכם שולחנו עינו צר באותו תלמיד-חכם והצר לו בכל שעריו לקפחו ולהעבירו על [].

לא כן גורל המוכיחים המתנדבים בעם המקדשים והמטהרים האומרים לעם ההולכים בחושך [] שאדרבה ראו אור גדול החונפים מהללים ומשבחים אותם בכל מיני שבח והדור, באמרם כי העליון בוחן כליות ולבות של בני-אדם שם הוא מקדש א-ל, אם הלב רק טהור ונקי אין להסתכל במעשיו אם שומר מצוה הוא או אוכל נבילות, רק ההמון אשר אינם יודעים ואינם מבינים המה ישפטו למראה עיניהם, אבל באמת הקב"ה אינו מבקש מהאדם אלא לב טהור כמאמר המלך "האדם יראה לעינים וד' יראה ללבב", אותם המוכיחים ימצאו חן בעיני כל העם מקטון ועד גדול, וזה הוא צורבא מרבנן דמרחמי ליה בני מתא דלא מוכח להו במילי דשמיא, ומהללים ומשבחים את שמו בכל פנה וקרן, ונהרו אליו כולם מקטון עד גדול מנער עד זקן, כסאו גדול מכל השרים והוא בין אחים יפריא, ודוק היטב כי זהו כוונת המגיד כאן

בסמנו. וכבר בררתי "קדש ורחץ כרפס יחץ", אם תרצה לקדש עצמך ולרחוץ אותך מכל צואה וטיט, תחץ ותרחק ממך כל מותרי תענוגי העולם ותספיק רק בהכרחי, אז ודאי טוב לך בזה ובבא. אבל "מגיד רחצה", העומד בראש כל חוצות להגיד לעם ד' רחצו והזכו להוכיחם על-פניהם, "מוציא מצה", הנה הלא הוא בעצמו מוציא הריב והמצה מבני-אדם העומדים עליו, "מרור כורך שולחן-עורך", וגם אוהביו העורכים לו, המשפיע עליו לתומכו ולהעמידו, גם הוא כורך המרירות עליו ונשאר קרח מכל צד, אבל "הצפון ברך", האומר טוב לכל מה שאומר העם טוב ואומר רק הלב הצפון הוא יהיה טהור וברך, הנה הוא מברך רק הצפון מה שלא נראה, "הלל נרצה", האיש הזה הוא המהולל הנרצה, וכל העם מודים ומשתחוים לו ומהללים ומשבחים אותו כי הוא הנרצה להם.
